

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Capvt Septimvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

qui ne timidus in bono, nec audax in malo inuenitur. Similiter & in cæteris videri potest virtutibus, ex quarum consideratione iuxta se positarum intelligitur qualitas vitiorum.

Quid quadrigam diaboli, & Dei constituat,

Ex tota ergo materia huiusmodi carnali scilicet & spirituali quadrigam distincta, vnum quoddam fit materiatur, quod in se quasi geminam præfert quadrigam carnis & spiritus, cui præsit aurigans vel Deus vel Diabolus; sed Deus regens, saluans & viuificans; Diabolus subuertens, damnans, & occidens. Nomen quidem æquiuocum est, quod cum vtrobiq̃ue *quadriga* appelletur, definitione tamen diuersum est: nã per suggestionem Diaboli & delectationem carnis, consensum quoque spiritus, & consuetudinem mali operis à Deo deficere, est quadrigam Diaboli esse; & è cõuerso, per suggestionem verò Dei, & delectationem animæ, consensum quoque spiritus, & consuetudinem boni operis ad Deum proficere, est quadrigam Dei esse: Et è cõuerso, quadriga quoque Dei est mens, quatuor virtutibus quas supra posuimus, hoc est prudentia, iustitia, temperantia, fortitudine quadrata; cui opponitur quadriga Diaboli, mens scilicet quatuor vitij ipsius virtutibus contrarijs, hoc est stultitia, iniquitate, luxuria, formidine eneruata.

Clamat ergo Ecclesia, siue ip-

se sponsus per Ecclesiam Sunamiti, *reuertere, reuertere, reuertere, reuertere*, vt quæ quatuor his modis deliquerat, quatuor quoque pœnitentiæ fructus ad Deum reuertendo, & hæc in se per Dei gratiam & virtutem animi mortificando offerat. *Reuertere*, inquit, per pœnitentiam & satisfactionem præteritorum malorum, *reuertere* per contemptum sæculi, *reuertere* per mortificationem carnis, *reuertere* per virtutum constantiam. *Reuertere autem vt intuemur te*, hoc est, vt postquam pœnitentiam egeris misereamur tui. Videre enim Dei est misereri: vnde Psalmista ad Deum, *respice*, inquit, *in me, & miserere mei*; & contra auersio vultus eius, ira est illius, sicut idem psalmista dicit, *auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*.

Quot modis quis delinquit, totidem se debet ad Deum cõuertere.

Videre Dei est misereri. Psal. 85.

Psal. 29.

Quod autem pluraliter dicit *vt intueamur te*, modus ille locutionis est in Deo, quo alibi dicit, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, qui modus inducitur propter pluralitatem personarum in sancta Trinitate.

Gen. 1.

CAPVT SEPTIMVM.

- I. **Q**uid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis: iunctura forminum tuorum

- tuorum sicut monilia, quae fabricata sunt manu artificis.
2. Umbilicus tuus sicut crater tornatilis nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus li-
lij.
 3. Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreae camelli.
 4. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Efebon, quae sunt in portâ filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum.
 5. Caput tuum sicut carmelus: & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.
 6. Quam pulchra es & quam decora charissima in delicijs.
 7. Statura tua assimilata est palma, & vbera tua botris.
 8. Dixi, ascendam in palmam & apprehendam fructus eius: & erunt vbera tua sicut botri vineae, & vox oris tui sicut odor malorum.
 9. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labijsq; & dentibus illius ad ruminandum.
 10. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.
 11. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.
 12. Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi vbera mea.
 13. Mandragora dederunt odorem in portis nostris. Omnia pomae noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

VERSUS I. CAP. SEPTIMI.

Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceametis, filia principis: iunctura foeminae tuorum, sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis.

Quam diu Iuda erroris sui vinculo, siue qualibet anima peccati iugo tenebatur captiua, nulla in ea iocunditas, sed miseria videri poterat, quia & illa inter pugnam literae & spiritus, & ista inter pugnam carnis & spiritus meliore parte semper inferior erat: nam illa solam literam sequebatur, ista carnem. At vbi per poenitentiam illa sensum spirituale agnouit & recepit, ista carnis amore calcato secundum spiritum viuere cepit, benignus Pater vtrumque misericorditer suscipiens ostendit suum eis adiutorium impensurum, ut veram iam & plenam libertatem adeptam, & quasi victoriam de parte sibi aduersa consecuta, deuotas ei laudes carne & spiritu laetabunda persoluat. Hoc. n. ipse per Prophetam promittit dicens, reuertimini ad me, Malac. 3. & ego reuertar ad vos. Vnde & eorum conuersioni congaudens dicit Ecclesiae, quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? In choris quippe concorditer resonantia melodiae alternatio ostenditur, in castris vero bellatorum societas pro tuitione colligitur. Quid ergo sunt chori castrorum, nisi laudes bellatorum? Et est sensus, quia Sunamitis ista de captiuitate, sub qua

per culpam detinebatur, ad me conuersa est, tantam ei libertatis & securitatis gratiam conferam, vt nihil aliud in ea, ô dilecta videre & mirari debeat, quam pro deuietis ac depressis vitiorum motibus, & concessis virtutum profectibus lætas gratiarum actiones & quotidiana laudum præconia.

Iam quasi in vnum coniunctis duobus parietibus, ex aduerso venientibus Iudaico, videlicet atque gentili populo, quibus ostendit totam vniuersalem constare Ecclesiam, dirigitur rursus in laudem ipsius, vt prædicet in vno corpore tam diuersas suæ dignationis gratias insigniter constitutas, & ob hoc iuste & dignè sibi gratiarum actiones persoluendas. Dicit ergò *quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis.*

Per gressus actionum cursus, per calceamenta præcedentium Patrum exempla notantur.

Quid per gressus nisi actionum cursus exprimitur? quid per calceamenta, quæ ex mortuorum animalium pellibus fiunt, nisi præcedentium Patrum, & ex hac vita subtractorum exempla signantur? sicut enim calceamentis pedes tuentur, ita sanctorum Patrum exemplis mores eos sequentium defenduntur.

Quæ verò filia Principis, nisi aut Ecclesia, aut sancta quælibet anima illi per adoptionis gratiam dedita, qui est princeps Regum terræ? Pulchros ergò gressus habet Ecclesia, siue sancta quælibet anima in calcea-

Per filiam Principis Ecclesia intelligitur.

mentis, quia pulchros & reuerendos habet actus ex sanctorum Patrum gestis & documentis. Quare non inconuenientem subiungit: *Iunctura feminum tuarum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.*

Per iuncturam feminum concordia duorum testamentorum accipitur, quia tam æqualiter iunguntur vetus & nouum testamentum, vt quod vnum annuntiat in figura, hoc aliud repræsentet in veritate. Sed quid est quod hæc testimonia *monilibus* comparantur? Monile enim componitur ex auro & argento prætiosisq; lapidibus, & in pectore matronarum ponitur, vt sit eis & pro munimento & pro ornamento. Vtrumq; autem testamentum constructum est ex diuini sensus fulgore & eloquij nitore quasi ex auro, & argento, diuersarum quoq; virtutum prædicamentis, quasi quibusdam prætiosis gemis: Et sicut Matronarum pectus monile munit & ornat, ita vtrumq; testamentum sanctæ Ecclesiæ, siue cuiusque sanctæ animæ pectus spiritualiter munit & ornat, munit quidem à vitiorum hostilitate, ornat verò virtutum pulchra varietate.

Per iuncturam feminum concordiam duorum testamentorum accipitur.

Iunctura ergò feminum eius sicut monilia, quia concordia duorum testamentorum quibus quotidie sancta Ecclesia, vel quæuis sancta anima instruitur, magnum ei conferunt tutamentum & ornamentum; tutamentum quidem

Vtrumq; testamentum quare monilibus comparatur.

quidem contra peruerfitates Hæreticorum, ornamentum autem propter decorem & pulchritudinē sensuum & eloquiorum, siue quæ in ea celebrantur virtutem Sacramentorum, & honestatem ordinū Ecclesiasticorum.

Artifex
momilium
id est testa-
mentorū
Deus est.

Quis verò est iste artifex, cuius manu ista monialia, hoc est, testamenta, fabricata sunt, nisi omnipotēs Deus, cuius volūtate, potestate, operatione hæc honestè composita, vtiliter exposita, feliciter sunt suscepta? Quare dignitas horum testamentorum valde est commendabilis, quando tali sunt auctore constituta, cuius artificium non est humanum, sed diuinum, non inuentum, sed voluntarium & potestatiuum, omnia enim quæcunq; voluit fecit, semperque eius velle, fuit etiā eius fecisse.

Psal. 13.

Omnem ergò decorem & pulchritudinem interioris hominis sui sancta Ecclesia siue quælibet sancta anima ex istorum testamentorum cōsideratione colligit, quia ibi quasi in speculo videt quid deformitatis, quid minus formositatis habeat, ibi etiam intelligit quid credendum, quid sperandum, quid amandum necessaria sibi vtilitas proponat. Vnde meritò *iunctura fæminum eius*, à sponso laudatur, quia concordia duorum testamentorū, siue duorum populorum, siue geminæ charitatis maximam & totā benè viuendi constituunt regulam, & certissimam pro conseruata re-

gula reponūt remunerationis gloriam. Et benè *iuncturam* non femorum, sed *fæminum* dixit, quia ex his concipitur, nascitur & proficit omnis sanctæ Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ honestas & vtilitas.

Cur fæminum non femorum dicatur.

VERSVS II.

Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs.

VMbelicus ventris meditullii est; quid ergo est *vmbelicus Ecclesiæ*, nisi sancti Prædicatores & Doctores, qui in medio populi versantur, eundem populum sibi colligentes doctrinā & operatione? sicut enim *vmbelico* omnia adhærēt viscera, ita populus suis adhæret Prædicatoribus, ad eorum verba & exempla semper quasi ad quoddam meditullium circa se positum respiciens, vt in eorum moribus & sermonibus firmamentū sibi quoddam benè viuendi constituat.

vmbelicus
Ecclesiæ
sancti sunt
Prædicato-
res.

Sed iste *vmbelicus sicut crater tornatilis* dicitur, quia vt superflua & inæqualia morum refecent, sancti Doctores semper ad idem versantur, quando pro hoc adipiscendo, quod semper est immutabile, & idē in sui qualitate perseuerat, currunt, laborant, & alios secum trahere festinant. *Qui crater nunquam indigere poculis dicitur*, quia ijdem Prædicatores semper abundant diuinorum

Doctores
in Ecclesia
quare cō-
parentur
crateri tor-
natili qui
nunquam
indiget
poculis.

sententijs eloquiorum, quibus & ipsi per gratiam sancti spiritus debriantur, & sitibunda populorum pectora sufficienter reficere student.

Alio quoque modo, si ad cuiusque fidelis animam intendimus spiritualiter umbelicus mentis sancta dici charitas potest, quæ veluti in centro quodam posita, omnes quasi per circumferentiam virtutes tangit, quia dum nulla virtus sine charitate esse potest, omnes profectò virtutes ad eam respicientes quasi charitatis appendices esse videntur.

Charitas
umbelicus
mentis di-
citur.

Charitas
quare dica-
tur crater
tornatilis.

I. Tim. 1.

I. Ioh. 4.

Esa. 10.
Rom. 9.

Charitas
quomodo
nunquam
dicatur in-
digere po-
culis.

Pf. 22.

Sed quomodo hæc dicitur *crater tornatilis*? Apostolus dicit, quia *finis præcepti charitas ad iustitiam omnium credentium*: ergò omnis perfectio in charitate consistit, quia est *tornatilis*, nihil in se superfluitatis & obstantis vitij retinens, atque ideo perfecta & plana, *perfecta quippe charitas foras mittit timorem, quia timor non est in charitate*. Ista etenim perfectio finis est præcepti, id est consummatio, ut dicit Propheta, *verbum consummatum quod fecit Dominus super terram*.

Quomodo autem *nunquam indigens populis*? musto pleni dicebantur Apostoli quando spiritu sancto, hoc est igne diuinæ charitatis ardebant: ebrij enim erant populo illo calicis spiritualis, de quo dicit Psalmista, *& calix meus inebrians quam præclarus est*? Qui

ergò diuina charitate replentur, quomodo non semper illo in deficienti spiritus sancti madent & calent poculo? E contra terra siti arere dicitur, quæ diuinæ charitatis infusione non respergitur: vnde Dominus hæc siti arentibus clamat, dicens, *qui sitit, veniat ad me & bibat, & de ventre eius fluent aqua viue*. Igitur crater iste tornatilis nunquam indiget poculo, quia perfecta charitas nunquam eget rore cælesti, & illius summi boni desiderio. Quia verò sunt in Ecclesia Prælati & subiecti, fortes & infirmi, prudentes, & simplices, postquam in Prælatorum virtutibus Christus Ecclesiam suam laudauit, subdit quoque laudabile testimonium & obedientia & disciplina subiectorum, *venter tuus*, inquit, *sicut aceruus tritici*. Quia enim venter pars est corporis fragilis & mollis, *per ventrem fragilitas subiectorum*, qui nondum perfectionem Magistrorum consequi possunt, designatur; sed quia & ipsi quoque ad Ecclesiam pertinent, & de sorte sunt electorum, quos ille summus Pater familias *triticum suum* appellat, & in horreum suum congregari iubet, non incongruè *aceruus tritici* comparantur. Aceruus autem inferius dilatatur, superius acuitur, tota verò congeries est granorum, quasi inuicem se complectentium & portantium collatio.

Per ventrem
fragilitas
subiectorum
in Ecclesia
designatur.

Matt. 13.

Quid

Per aceruum tritici multitudo fidelium Prælati obedientium exprimitur.

Quid ergo per aceruum tritici, nisi multitudo fidelium Prælati obedientium exprimitur, qui quamuis per infirmitatem carnis & curas rerum sæcularium, circa latam & spatiofam viam aliquantulum deprimantur, tamen per obedientiam & humilitatem, fraternam quoque charitatem fide & spe ad supernæ eriguntur: nam inuicem se complectentes & adiuuantes, atque infirmitates morum & corporum tolerantes, implent illud Apostoli, *alter alicuius oneraportate, & sic adimplebitis legem Christi.*

Gal. 6.

Cur aceruus iste tritici dicitur vallatus lilijs.

Sed iste aceruus tritici, vallatus lilijs dicitur, quia per rectæ fidei odorem & peccatorum confessionem multum proficit ad æternæ vitæ candorem; in lilio enim est & odor, & candor, & medicina: odor enim est in fide & operatione, medicina in peccatorum confessione, candor in vitæ æternæ retributione.

VERSVS III.

Duo vbera tua sicut duo hinnuli gemelli caprea.

Per duo vbera duo charitatis præcepta accipiuntur.

PER duo vbera non absurdè accipi possunt duo charitatis præcepta, per quæ anima cuiusque fidelis, per teneritudinem intimi lactis nutritur, & in spiritualis exercitij robur perducitur, ut possit cum Apostolo dicere, *omnia pos-*

sum in eo qui me confortat: nam fortis Philip. 4. est vt mors dilectio, & à charitate Christi nulla sanctos separat tribulatio. Per Rom. 8. hanc enim eunt de virtute in virtutem: Ps. 83. vnde & recte ipse charitatis præcepta duobus gemellis hinnulis caprea, quæ naturaliter semper alta petit comparantur.

Sed quare gemellis? nimirum propter ipsius geminæ charitatis, Dei videlicet & proximi concordiam & vnitatem, quia ita insimul in mente sanctorum concipiuntur, & crescunt; vt neutra possit esse prior altera, sed cum diligit Deum, diligit & proximum, & cum diligit proximum, diligit Deum. Vtrumq; enim alterius & probatium, quia sicut dicit Iohannes, *qui dicit se diligere Deum, & non diligit fratrem suum, mendax est: atq; ideo ista duo charitatis præcepta quasi duo gemelli sunt caprea, quia & vno geratur loco & tempore, & semper ad altiora quotidiano virtutum proficiunt incremento.*

Charitas duobus gemellis hinnulis caprea quare comparatur.

Ioh. 4.

Siue duo vbera duo sunt testamenta, quibus sancta Ecclesia quotidie ad pietatis enutritur opera: quæ etiã sunt quasi duo hinnuli gemelli caprea, quia ita vnum sunt significans & significatum, vt quamuis non vno fuerint tempore in exhibitione, vno tamen sint tempore in significatione, & tanta est ipsorum testamentorum maiestas, vt de eis disputantibus, semper maior & altior occurrat subtilitas.

Item duo vbera duo sunt testamenta, & quare duobus hinnulis gemellis caprea illa assimilantur.

VER-

VERSUS IV.

Collum tuum sicut turris eburnea:
Oculi tui sicut piscina in Hesebon, qua
sunt in porta filiae multitudinis. Nasus
tuus sicut turris Libani, quae respicit con-
tra Damascum.

Per Collū
sācti Prædi-
catores in
Ecclesia
significan-
tur.

Quia per Colli fistulam vox e-
greditur, & cibus ventri mini-
stratur, rectè per Collum sancti Præ-
dicatores designantur, qui per præ-
dicationis officium conseruis mi-
nistrant cibaria doctrinarum. Sed
considerandum quare dicatur tur-
ris, & quare eburnea: turris, inde pri-
mò, quia prædicationis Sanctorum
alta est propter sensus sublimitatē;
deinde quia ex alta mentis specula-
tione veluti ex quadam turri aduē-
tus hostis prospicitur, vt eorum in-
sidiæ præcaueantur, & hæc mentis
speculatio ex Sanctorum sumitur
doctrina Prædicatorum. Eburnea
propter candorem interius reful-
gentis sapientiæ; castam verò pro-
nuntiationem exterius resonantis
eloquentiæ, sicut in psalmo cani-
tur, quia eloquia Domini casta, & præ-
ceptum Domini lucidum illuminans o-
culos.

Psal. II.
Psal. 18.

Sancti Præ-
dicatores
quare turri
eburneæ
comparen-
tur.

Collum ergo sanctæ Ecclesiæ siue
sanctæ cuiusque anime, est sicut tur-
ris eburnea, quia illius prædicationis al-
ta, & firma, & pulchra est, & dum
mentem ad Deum erigit, ab hostiū
insidijs defendit, atque nulla hære-
ticæ prauitatis macula corrumpi
permittit; Econtra synagoga per

Prophetam dicitur, turris nebulosa, quia obscura & inuoluta est carna-
lis Iudæorum scientia, quæ quidem
turre est, propter sublimium Sacra-
mentorum quæ in ea teguntur cō-
tinentiam, sed nebulosa propter car-
nalem solius intelligentiam literæ.
Oculi tui sicut piscina in Efebon, qua sunt
in porta filiae multitudinis.

Synagoga
turre ne-
bulosa di-
citur.
Mich. 4.

Oculi sanctæ Ecclesiæ, siue po-
tius cuiusque fidelis anime non in-
conuenienter accipi possunt, duæ
in mente quasi in capite considera-
tiones dextra læuaque intendentes,
videlicet ad paruitatem & miseriam
temporalis vitæ, ad æternitatem &
felicitatem perpetuæ & incommu-
tabilis vitæ.

Oculi san-
ctæ Eccle-
siæ, siue fi-
delis ani-
mæ sunt
considera-
tio miseriam
temporalis,
& felici-
tatis per-
petuæ.

Quæ rectè dicuntur quasi piscina
in Efebon, quod interpretatur cin-
gulum mœroris, quia profectò ex
mœrore & tristitia peccatorum, si-
ue ex desiderio æternorum bonorū
profluunt per compunctionem
veluti piscine fontes lachrymarum.
Istæ siquidem piscine profluunt ex
duplici compunctione, quæ nascū-
tur est istorum duorum oculorum
consideratione, quia dum mens fu-
tura supplicia pensat, & suorum re-
miniscitur malorum, ad pœnitentiam
compungitur, quasi ex altera
piscina irrigantur.

Sed istæ piscine sunt in Efebon, quia
ex hac geminâ compunctione, ex
vna parte pœnitentiæ, ex altera di-
lutionis cingitur mœrore, vt & ad
priora vitia ex futurorum malorū
recordatione non defluunt, & ad
virtu-

Conside-
ratio mis-
eria tem-
poralis
quare pi-
scinis in E-
febon cō-
paretur.

virtutum studia ex futurorum bonorum desiderio se fortiter stringat, iuxta Dominicum præceptum adimplens *sint lumbi vestri præcincti.*

Luc. 12.

Quid intelligatur per portam filiae multitudinis, in qua dicitur esse piscina in Efebon.

Psal. 126.

Piscina autem ista dicuntur esse in porta filiae multitudinis. Sed quæ est ista porta? nimirum exitus vitæ huius, & introitus vitæ futuræ, vnde dicitur in Psalmo viro beato, *non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta:* nulla quippe confusio erit viro sancto in exitu huius vitæ, cum ei pars aduersa obstare & nocere voluerit, quia illi in vita sua seruiuit, in quo nihil suum princeps mundi huius inuenit.

Actor, 4.

Quæ est autem *filia multitudinis*, cuius ista porta dicitur esse, nisi sancta cuiusque fidelis anima, illius videlicet multitudinis filia, cuius erat *cor vnum & anima vna?* Quæ tunc quidem in terris rudis erat & primitiua Ecclesia, sed illius præfigurabat vnitatem, quæ nunc in cælis verò & perfecta concordia, cum Christo regnat per ineffabilem & immutabilem charitatem.

Huius nimirum *multitudinis filia* piscinas illas geminæ compunctionis in sua habet porta, quia per pœnitentiam præteritorum malorum, & desiderium futurorum bonorum confidenter & feliciter de hac vita exiens intrat regna cælorum. Pulchrè ergò *oculi Ecclesiæ* siue sanctæ animæ dicuntur esse *veluti piscina in Efebon, quæ sunt in porta filiae*

multitudinis, quia dum ex peccatorum recordatione vel ex æternæ vitæ amore, per geminam compunctionem madent lachrymarum fonte, introitum sibi regni cælestis aperiunt in exitu vitæ.

Aliter *oculi Ecclesiæ* possunt non inconuenienter dici prouisores & Doctores eiusdem, quibus ista similitudo quoque aptari potest, vt *sicut piscina in Efebon* dicitur: qui sicut *Efebon* ciuitatem cingunt & muniunt *piscina*, ita isti cingunt & muniunt Ecclesiam cingulo mœroris, quod *Efebon* interpretatur, dum sua Doctrina & prædicatione quasi quodam salutari fonte prouocant ad compunctionem, ad confessionem, ad satisfactionem dicentes illud Euangelicum, *pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Pœnitentia quippe rectè dici potest cingulum mœroris, quia sic vndique cingi & muni debet vita pœnitentis, vt & commissa lugeat, & lugenda ulterius non admittat: Ea namque vera pœnitentia est, qua sic retroacta peccata conspiciuntur, vt futura timeantur, habeatque mœrorem ex præteritis, timorem ex futuris. Sed quia timor iste pœnitentiam habet, dum ea recordatione præteritorum & timore futurorum mœrorum animi contrahit, rectè pœnitens cingulo mœroris vitam constringit.

Sed piscina ista in Efebon sunt in Porta

Hh

ta si-

Item oculi Ecclesiæ sunt prouisores & Doctores eiusdem.

Matth. 3.

Vera pœnitentia qualis esse debet.

Doctores
Ecclesie cur
comparen-
tur piscinis
in Efebon
quæ sunt in
porta filie
multitudi-
nis.

Pfal. 138.

Ibid.

ta filie multitudinis : quæ autem est filia multitudinis, vel quæ est ista multitudo? nonne sanctam Ecclesiã genuerunt Apostoli, & eorum successores Apostolici viri? quorum dignitatem intuens Psalmista, *nimis*, inquit, *honorati sunt amici tui Deus, nimis consortatus est principatus eorum*; quos non paucos, sed multos fuisse considerans, dinumerabo, inquit, eos, & super arenam multiplicabuntur. Huius ergo multitudinis filia est sancta Ecclesia, quam, ut diximus, sua genuerunt doctrina, quæ habet portam, discretionis videlicet ianuam, per quam discernit quos vel quales in suo corpore recipiat, vel à suo corpore repellat. Nam cum semper tritico mixta sint zizania, bonos quidem sibi quasi dulces cibos incorporat, malos vero veluti malos humores in corpore suo tolerat, hæreticos vero quasi venenum mortiferum à se profus alienat.

In hac ergò discretionis porta stant quotidie prouisores siue Doctores sanctæ Ecclesiæ, quasi quidam oculi in capite, qui discernere sciunt per spiritum sapientiæ, qui pertineant vel non pertineant ad corpus Ecclesiæ, qui pisces eligendi quiue reiiciendi sint in vltimæ stationis littore: deniq; fidelibus apertas vitæ ianuas ostendunt, peccatoribus vero pœnitentibus clausas aperiant, porrò impijs & non pœnitentibus æternaliter claudunt.

Siue porta filie multitudinis fides dicitur, quæ est initium & quasi quidam introitus ad viam salutis, sine qua impossibile est Deo placere, quam prima fronte proponunt sancti Doctores vitam vitæ quærentibus, & ad cœlestem patriam peruenire cupientibus; quia primo debet quisque rectè credere, ac deinde rectè credens benè operari.

Sed quia portam istam filia multitudinis diximus discretionis gratiã, qua sancti prouisores & Doctores Ecclesiæ vel pœnitentes admittere, vel non pœnitentes excludere sciunt, qualis ipsa discretio sit vel esse debeat, subditur, cum dicitur, *nasus tuus sicut turris libani, &c.*

Per nasum quippe quo odores fœtoresque discernimus Sanctorum discretio designatur, per quam norunt discernere odores virtutum, fœtoresque vitiorum, ut intelligant quid eligere & quid reprobare debeant. Qui nimirum *nasus sicut turris libani* esse dicitur, quia videlicet Præpositorum discretio & munita semper debet esse ex circumspectione, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle infirmi operis non iacere. Sicut enim turris in montem idcirco ad speculum ponitur, ut hostes qui veniunt longius videantur, sic Prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat fœtores
vitio-

Porta filie
multitudi-
nis fides
quomodo
dicatur.
Hebr. II.

Per nasum
Sanctorum
discretio
signatur.

Discretio
Præposito-
rum cur tur-
ri libani as-
similetur.

vitiorum, odoresque virtutum, incursum malignorum spirituum longè prospiciat, & commissas sibi animas per suam prudentiam cautas reddat. Et quia ipsa discretio mater virtutum esse dicitur, rectè *turri libani* qui candidationem sonat comparatur, quatenus per eam omnium virtutum pulchritudo custodiri intelligatur.

Quomodo intelligendum quod dicitur turrem libani respicere contra Damascum.

Sed hac turris contra Damascum respicere dicitur, quia Sanctorum vita contra vitiorum tentamenta per altam discretionis considerationem forti custodia munitur. *Damascus* quippe sanguinem bibens interpretatur, quo mundus iste rectè designatur, qui quotidie vitijs & peccatis inebriatur: sanguine enim peccata designari, Propheta indicat dicens, *& sanguinis sanguinè tetigit*, hoc est peccato peccatū accessit; & Psalmista, *libera me*, inquit, *de sanguinibus Deus Deus salutis meæ.*

Osee 4.

Psal. 50.

Turris ergo ista contra *Damascum* dirigatur, quia Sanctorum vita virtutibus alta & munita, contra mundi huius voluptates forti & discreta consideratione præmunitur.

VERSUS V.

Caput tuum sicut Carmelus: & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.

PER *caput* principale mentis designatur, *Carmelus* autem sciens circumcisionem siue mollis fluius interpretatur.

Mens sancta cur Carmelo comparetur.

Rectè ergò *mens sancta Carmelo*

comparatur, quia & in diuina contemplatione alta est, & à se carnalitate morum siue cogitationum spirituali circumcisione abscidere nouit, atque diuini Spiritus infundente gratia, suauis doctrina quasi molli fluuiio audientium corda irrigare studet. *Et coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.*

Coma capitis cogitationes mentis accipi possunt, quæ sicut *purpura Regis iuncta canalibus* dicuntur, quia quantò magis Sanctis iunguntur, & intendunt Scripturis, quasi quibusdam canalibus tanto magis accenduntur ad imitationem passionis Christi carnem suam mortificando cum vitijs & concupiscentijs, siue ipsam carnem si necesse fuerit pro Christo persecutionibus offerendo prætiosam Deo purpuram cordis & corporis martyrio sacrificantes.

Per comas capitis cogitationes mentis intelliguntur, & quare assimilentur purpuræ Regis iunctæ canalibus?

Possumus & alio modo hanc orationis particulam ipsi capiti Ecclesiæ, hoc est Domino Iesu Christo aptare, ut videlicet ex Persona sua eidem Ecclesiæ Sponsæ suæ seipsum inducat loquentem, *Caput tuum sicut Carmelus, & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.* Ego inquit, ô Sponsa qui dicor & sum *caput tuum, monti Carmelo*, propter altitudinem & nominis interpretationem comparari possum, quia cum sim bonum generalissimum, nihil est quod mea natura excellentius esse possit secundum diuinitatem, porro secundum humanitatem

Caput Christus & quare monti Carmelo similis dicatur.

nihil vita & conuersatione mea sanctius, & in mea doctrina vera & perfecta cordis circumcisio discitur, atque omnis mea prædicatio verè quasi mollis fluuius decurrit, vt audientium mētes sui salubritate reficiat, & ad boni operis studia informet.

Capitis comæ sunt Apostoli, & quare assimulantur purpura Regis iunctæ canalibus.

Huius capitis tui comæ, mei sunt Apostoli, cæteri quoque mei sancti, qui mihi charitate, sicut comæ capiti adhærent, quibus purpura benè congruit, quia sicut purpura quæ vicinior canalibus est, melius tinguatur, ita illorum mens, quo magis meis vel meorum Prophetarum verbis & institutionibus vicina efficitur, eò magis ad amorem mei virtute accenditur, & in tabernaculo meo, hoc est in Ecclesia mea, prætiosa & regalis purpura, coccus scilicet bis tinctus Dei & proximi dilectione refulgere conatur.

1. Cor. II. Quilibet fidelis quomodo coma capitis Christi esse possit.

Igitur quia caput viri Deus, si huius capitis sui coma quisque fidelis virtute animi esse desiderat, sacris Scripturarum canalibus, necesse est vt sedulus scrutator inhæreat, quia ibi inuenit vnde tinguatur, vt Regis sui cœlestis per amorem intimum purpura mortificatione carnalis vitæ efficiatur.

Notandum autem quod pulchrè respondet dilectus dilectæ huiusmodi laudis præconio, decem partibus quasi decem chordis, vno resonans spiritualiter decachordo, quod ita superiori decachordo, quod in laude Sponsi Sponsa de-

cantauerat, decenter opponitur, vt illud à superioribus istud ab inferioribus modū gratissimæ melodix imponant.

Quia enim Sponsa ad Sponsum recta intentione & perfecto amore semper ascendere debet, iustum est vt de minoribus ad maiora affurgat, atque ideo à Sponso proficientis & quasi crescentis ad virtutes animi eius præconium dignanter decantatur; non quod iste profectus, virtus, & potentia sit accipientis, sed potius quia laus est Sponsi dantis & hanc ei virtutem atque potentiam suo munere tribuentis.

Cur Sponsa à Sponso laudetur, à minoribus ad maiora affurgendo.

At verò Sponsa intendens venerabiliter immensam Sponsi benignitatem de cœlo descendens, & ad nostram se infirmitatem propter nos humiliantis, laudis eius præconia à summo corporis præconio, hoc est à capite quasi à superiori orditur chorda, vt ostendat se inferius positam, semper se respicere debere ad vitam & doctrinam Sponsi sui superius sibi è regione oppositam, & ad illum per imitationem ascendere, quem cognoscit ad se per compassionis pietatem descendisse.

Sponsa cur Sponsi præconia, à summo inuenerit.

VERSUS VI.

Quam pulchra es & quam decora
charissima in delitijs.

Postquam sponsus in sponsam per partes prædicauit varietatē mem-

Sponsus in sponsa vniuersitatem virtutem statura nomine appellat, & doctrinæ abundantiam vberum significatione declarat.

membrorum ex habitu mentis bonè & honestè compositorum, vnum quiddam totum exinde procreuisse ostendens vniuersitatem virtutum *statura* nomine appellat, doctrinæ verò abundantiam *vberum* significatione declarat. Quæ enim pulchritudo morum siue eloquiorum deest in toto copore sanctæ Ecclesiæ: nã cū istæ istâ, ille illâ, aliis aliâ virtute resplendeat, quidam plura quidam pauciora virtutum genera possideat, q; potest esse species pulchritudinis & decoris, quã in suo corpore sancta Ecclesia non habeat? Cumque diuersi diuersâ sanctarum doctrinarum eruditione clarescant, quæ potest esse veritatis vel sanctitatis scientia, quâ sancta non exuberet Ecclesia? nam cum secundum Apostolum, *alij detur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alteri fides, alij gratia sanctorum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum*, omnis omnis profecto pulchritudo atque ornatus operum siue sermonum in interiori *staturâ* sanctæ Ecclesiæ spiritualiter refulget.

Vnde merito *pulchra & decora*, sed *in delitijs charissime* promuntiatur, quia profecto magnæ sunt deliciae animæ virtutum abundantia, & sapientiæ salutaris doctrina; sed quo magis anima his delectatur, tanto amplius diuinæ dilectionis dulcedine repletur.

Sponsa cur charissima in delitijs pronuntietur.

1. Cor. 12.

VERSVS VII.

Statura tua assimilata est palma, & vbera tua botris.

Cur autem huiusmodi *statura* *assimilata est palma*? palma nãque victoriæ signum est; quæ autem maior & gloriosior victoria quàm de vitijs & peccatis triumphare? unde autè eiusmodi mirabilis & gloriosa succreuit *statura*, nisi ex victoria virtutum & destructione vitiorum? Non incongruè ergò *statura Ecclesiæ palma assimilatur*, quia omnis eius morum honestas & probitas insignes loquitur victorias.

Statura Ecclesiæ palmæ assimilatur.

Porro *vbera eius botris assimilantur*, quia doctrina & prædicatio eius, dulci & suauis abundat sapore sapientiæ & spiritualis intelligentiæ, & auditores suos ita inebriant, vt à mundi huius voluptatibus velut insensibiles faciat. Vt autem ostendat ipse sponsus quod pulchritudo huius *staturæ* maximè & principaliter proficiat & succrescat ex mortificatione carnalis vitæ, passionis suæ ei prætendit exemplum & ipsius passionis emolumentum: dixi, inquit, ascendam in palmam.

Vbera Ecclesiæ cur botris dicantur similia.

VERSUS VIII.

Dixi, ascendam in palmam, & apprehendam fructum eius: & erunt vbera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut odor malorum.

Dicere Dei est aut tempora sæcularia determinare.

AC si eidem Sponsæ suæ patienter dicat, unde habes vincere, unde habes proficere? estne tuæ virtutis & industriæ, quod tantæ pulchritudinis decus tibi potes comparare? Si rectè consideres, nequaquã tuæ fortitudini vel prudentiæ alicuius boni meritum ascribes. Ego enim dixi, hoc est ante tempora sæcularia decreui & determinatè disposui, & quia per ligni prævaricationem occubuisti, & impotens esse capistis, & inimicum sibi ipsi peccando inuenisti, cui postmodum prævalere non potuisti, sed quasi captiua eius dominio subiacuisti, rursus per ligni oppositionem perditum tibi bonum recuperare, & ab inimici potentiâ, & à captiuitate quã detinebaris eriperem, redditaque libertate inimicũ sibi substernerem, & contra eius insidias prouidentiam sibi præcauendo & virtutem resistendi darem.

Ascensus palmæ fuit ascensus Christi in crucem eius fructum resurgendo apprehendit.

Idcirco dixi, ascendam in palmam, hoc est in crucem, in quam postquã de hoste triumphauero, & fructus huius passionis meæ apprehendero, atque in signum victoriæ resur-

gendo protulero, omnibus mihi obedientibus, & in meâ virtute spem habentibus huius consolationis oraculum proferam, *confidite ego vici mundum.* Tu ergo debes pugnare, & quia secura es de victoriâ me victoriam iam adeptus, crucem mecum carnem mortificando ascende ut omnis *statura* tuæ animæ assimiletur *palmæ*, & perseuerantiæ titulo æternæ mancipetur victoriæ.

Ioh. 16.

Sed veneranda & adoranda omni animæ huius *ascensio palmæ*. Quare? quia magnus profecto & incomparabilis fructus eius: quid enim? nonne per hunc fructum resectum & reparatum est totum genus humanũ? quis autem & qualis fructus iste fuit & est? nimirum generis humani redemptio, inimicitia erga Deum reconciliatio, quotidiana peccatorum remissio, contra insidias inimici firma defensio, mundanæ miseræ exitus, & regni cælestis introitus.

Ascensio palmæ siue crucis ob quid venerando & adorando omni animæ.

Omnis enim profectus Ecclesiæ ex tẽpore passionis & resurrectionis Christi capit, atque exinde sanctitatis eius præconia & spiritus sancti dona abundantissimè profluxerunt. Unde & sequitur, *& erunt vbera tua sicut botri vineæ & vox oris tui sicut odor malorum.*

Profectus Ecclesiæ post passionem & resurrectionem Christi coepit.

Nam prædicatio & doctrina eius post remotionem umbræ per exhibitionem veritatis suauior & vberior emanauit, & post passionem & resurrectionem Christi, multos

multos diuinâ charitate ita ebrios fecit, vt omnem in eis mūdānā voluptatis humorē calore sancti spiritus excoxerit, & ad cælestis vitæ amorem accenderit.

Per guttur memoria præceptorū, per vocē prædicatio illorum accipitur.

Ex gutture verò vox egreditur, & idcirco *per guttur* memoria præceptorum diuinorum, *per vocem* ipsorum præceptorum prædicatio non incongruè accipitur: nisi enim primò in mente per memoriam teneantur, minimè foras per sermonem proferentur. Sed huiusmodi *vox sermonis malorum odori* comparatur, quia sicut per odorem res non tantum præsens, sed etiam absens sentitur, sic à tempore passionis & resurrectionis Christi per prædicationem Ecclesiæ, non tantum præsentia Domini ipsius, siue sanctorū eius facta & dicta, sed etiam præterita cognita sunt, & quotidie legendo & audiendo cognoscuntur: futura quoque bona seu mala ex his colliguntur, quando & iustorum præmia & peccatorum supplicia lōgè quasi ex quodam intimi tactus odore pensantur. Non autem ad *odorem florum*, sed *malorum vox* ista refertur, quia prædicatio Ecclesiæ quæ nunc per totum resonat mundum, non rudis vel tenera, sed matura & perfecta vnā fidem credētibus ostendit.

Prædicatio diuinorum præceptorum odori malorum comparatur.

VERSUS IX.

Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labijs-

que & dentibus illius ad ruminandum.

Guttur verò sicut vinum optimum dicitur, quia memoria præceptorum diuinorum mentem sui dulcedine inebriat, & quod suauiter interius meditando bibit, vtiliter exterius eloquendo profundit: *dignum dilecto meo ad potandum*, Christus in corpore suo, hoc est in Ecclesiâ, quæ cum eo per Spiritum vnum efficitur, sicut iustitiâ, fide, & sanctitate refici, ita & potari dicitur; quemadmodum è contrario in infidelibus iustitiâ fidem & sanctitatem esurire atque sitire prædicatur. Nam in cruce pendens cum diceret *sitio*, fidem & sanctitatem infidelis populi sitiebat, quia propter eum quasi quodam æstu laboris fatigatus fuerat, quem de Ægypto multis signis & portentis eduxerat, ante quorum faciem gentes contriuerat ad quos testamenti sui & legis pactum confirmauerat, quibus terram repromissionis, urbem templumque delegauerat, pro quorum salute postremò ipsam mortem suscipere non dedignatus fuerat.

Memoria diuinorum præceptorum dicitur vinum optimum, & quare.

Ioh. 19.

Cum ergò sancta Ecclesia, siue sancta qualibet anima legem Domini die ac nocte meditatur, in mente ipsius Christus quodam dulci meditationis vino potatur, & illius sancta meditatio, & quasi suavis & digna Deo potatio. Vnde cum sponsus *guttur dilecte*, hoc est meditationem mandatorum

Meditatio in lege Domini digna est Deo potatio

Legem Do-
mini labiis
& dentibus
ruminare
est eam alijs
docendo ex-
ponere.

torum Dei, quasi vinum optimum
prædicaret, illa laudantis vocem in-
terrumpens, & cooperatrici gratiæ
adgaudens, dignum, inquit, dilecto
meo ad potandum, hoc est dignum quod
ipse sua gratia prouehat, & ad effe-
ctum perducatur. Quomodo? Labijs
& dentibus ruminando: quod enim se-
cū frequenter meditatio intelligit,
debet alijs docendo impendere, ex-
ponendo tractare, & discutiendo
retractare, quod est quasi mundi a-
nimalis proprium ruminare. In vno
enim corpore Ecclesiæ quæ vniuer-
sus Christus intelligitur, guttur est
diuinæ scripturæ meditatio, labia
ipsius scripturæ pronuntiatio, dentes
eiusdem explanatio veluti grossæ li-
teræ confractio, & ad spiritualis in-
telligentiæ subtilitatem diminutio.
Quare ipsi sponso dignum dicitur
ad potandum siue ruminandum, quia
omnis profectus Ecclesiæ siue cui-
uslibet sanctæ animæ eius muneris
est & gratiæ.

VERSVS X.

Ego Dilecto meo, & ad me conuersio
illius.

Quandoquidem, inquit, præ-
eunte ipsius Dilecti mei gra-
tia placeo illi sanctarum scriptura-
rum meditatione, eruditione, ex-
positione, ergo volo & iure debeo
magis ei appropinquare obediendo,
bonis actibus studendo; cæte-

risque præcepta illius annuntian-
do, vt fiat hoc quod scriptum est,
appropinquate Deo, & appropinquabit Iacobi 4.
vobis. Si enim me ad ipsum conuer-
tero, tunc ad me conuersio illius, sicut
ipse dicit conuertimini ad me, & ego Zach. x.
conuertar ad vos: nulla autem muta-
bilitas in Deo, vt humano more
auerti vel conuerti posse dicatur,
sed quidem motus venientis siue re-
cedentis gratiæ in homine, quædã
conuersio siue auersio Dei appella-
tur.

Conuersio illius ad nos, est gratiæ vo-
cantis, iustificantis & glorificantis
miseratio, per quam liberum iuuat-
ur arbitrium, & bonæ voluntatis
intentio ad boni propositi perdu-
citur effectum. Vnde benè primò
dicit, ego dilecto meo, ac deinde, & ad
me conuersio illius, quia nostrum est
primò bonæ voluntatis intensio-
nem ad boni operis studium assumere,
illius bona intentione conceptum
opus per cooperatricem gratiam
ad bonum vsque finem perduce-
re.

Conuersio
Dei ad nos
est gratiæ
vocantis,
iustificantis,
& glorifi-
cantis mis-
eratio.

Quocirca quia promptam in se
sentiens voluntatem de cooperan-
tis sibi adiutorio fiduciam assu-
mit, continuo ad ope-
rationis studium accin-
gitur dicens, veni
dilecte mi.

VER-

VERSVS XI.

Veni dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis.

Egrediamur inquit, quia post-
quã ad me cõuersio tua facta
fuerit per cooperantem gratiã libe-
rè & securè possum exire, & ad præ-
cationis officium, & ad bonã acti-
onis studium, vt omnis mea opera-
tio & à te semper incipiat & per te
ccepta finiatur: nihil enim boni si-
ne te possumus facere.

Sed quo primo egrediemur? in
agrum videlicet, hoc est gentem Iu-
dæorum, quã iam habilis est ad sus-
cipiendum semen verbi Dei, quia
iam exarata habet corda, per legem
scriptam & etiam naturalem, atque
ideo magis intelligere potest ex le-
ge & Prophetis diuinã bonitatis
propositum, quo decreuit restituere
genus humanum. Illis enim primo
oportet loqui verbum Dei, quorum ad-
optio filiorum est, & gloria, & testamen-
tum, & legislatio, & obsequium, &
promissa, quorum Patres ex quibus Chri-
stus secundum carnem, qui est Deus bene-
dictus in sacula. In hunc ergo agrum
diuini verbi semine conspergen-
dum, egrediamur per prædicationis
officium, & quia primò credita sunt
eis eloquia Dei, prima quoq; in eis fi-
dei, & diuinorum Sacramentorum
seminaria iaciamus.

Deinde progredientes, in villis

commoremur, hoc est in gentibus, gentibus
quã à ciuitate Dei, id est Ecclesia prædicare.
remotã sunt, in quibus quia tardi-
ores sunt ad credendum propter
insolitam & inauditam fidei præ-
dicationem, necesse erit moram
facere, & frequentius verbum vitæ
annuntiando ad urbanã consue-
tudinis elegantiam, hoc est Eccle-
siasticã legis obseruantiam redu-
cere. Commoremur ergo inter eas, tu
ô dilecte per gratiam inspirans,
ego per prædicationem adiuuans,
vt ingenitam eis ignorantiam, &
rudis animi simplicitatem crebra
eruditione auferentes, nostram
ciuilem honestatem & veram
Sapientiam infundamus, per
quam illius supernã ciuitatis
felices accolæ ascribi merean-
tur.

Cum autem hos duos parietes
è diuerso venientes Iudæos, scili-
cet & gentiles in vna fide con-
iunxerimus, non duo, sed vnus
erit populus, vna Ecclesia, vna
Domini Sabaoth vinea, quã
Spiritus Sancti opere exculta,
non iam labruscas, sed dulces faciat
vitas.

VERSVS XII.

Mane surgamus ad vineas, vide-
amus si vinea floruit, si flores fructus
parturiunt, si floruerunt mala puni-
ca: ibi dabo tibi vbera mea.

Ii

Ad has

Egredi in
agrum est
genti Iuda-
orum ver-
bum Dei an-
nuntiare.

Act. 13.

Rom. 9.

Rom. 3.

Commorari
in villis est

Ex utroque
populo Iu-
dæo & gen-
tili vna fit
Ecclesia, v-
nus populus
vna vinea
Domini.

Quid sit manē surgere ad vineas & videre si vinea floruit, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punicia.

En vineis populo & circumcissione & praputio dare vbera, est Sacramenta duorum testamentorum referare.

Ad has autem vineas ex circumcissione & praputio plantatas, manē surgamus, in exortu scilicet fidei, quando verus Sol in cordibus credentium oriri cœperit, & suæ sapientiæ claritate irradiare, & virtutis calore accendere: videamus si vinea floruit, hoc est si iam vnus Christianorum populus factus initia bonorum operum protulit, si flores fructus parturiunt, hoc est si ipsa initia ad integritatem & perfectionem aliquam assurgere conantur; si floruerunt mala punicia, hoc est si tanto Dei amore flagrent, vt non solum mente, sed & corpore pro eo pati desiderent.

Ibi dabo tibi vbera mea: postquam enim hos duos populos per vnitatem fidei vnum fecerimus, & ad boni operis studium promouerimus, tunc ad laudem tui nominis, ô dilecte, Sacramenta quæ ex subtilitate duorum testamentorum tuo munere cognouimus, eis quoque commitemus, quatenus in eis semper & ad maiora virtutum opera nutriantur, & contra mundi tentamenta roborentur, & ad futuræ beatitudinis bona appetenda magis accendantur. Confidenter quippe prædicabo, & præceptorum tuorum Sacramenta referabo, quoniam habeo spem fructificandi, & effectum boni operis consequendi. Vnde? quia mandragora dederunt odorem.

VERSUS XIII.

Mandragora dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

IPse nempe odor spem mihi affert prædicandi, quia credo ex odore illo consequenter prouenire vtilitatem fructus parcipiendi. Sed considerandum diligenter quæ sit ista *Mandragora* quisue huius *mandragora* odor. Si ad literam respicias, *mandragora* est herba aromatica, quæ ad similitudinem humanorum membrorum formata solo capite caret, cuius virtus est, vt in potum data his quos vigiliæ premunt, somnum adducat & requiem; porro steriles in ea vtantur, concipere faciat.

Si verò spiritualem sensum attendas, *Mandragora* non absurde accipi potest gentilitatis conuersio, quæ quam diu in sui erroris prauitate agebatur, non inani tantum sed etiam exitiabili labore fatigabatur, sed postquam conuersa Deum agnoscere cœpit, & curis & voluptatibus reum sæcularium minus vigilare imo magis quam dormire, & à prauo labore huius mundi quiescere didicit; & quæ prius à bono opere sterilis erat, postmodum fecunda virtutibus extitit, impleta Prophetia, quæ dicit, *letare sterilis quæ non parit, erumpe & clama quæ non*

Mandragora secundum literam descriptio.

Mandragora secundum spiritualem sensum significat populum gentilem.

Gal. 4.

partu-

parturis, quia multi filij deserta magis, quam eius quae habet virum. Mandragora verò, vt diximus, cum habeat humani corporis similitudinē capite caret, quia gentilis populus cum naturaliter ratione vigeret, ad discretionem boni & mali, tamen ipsa vis rationis hac in parte in eo hebetata erat, qua creatorem suum cognoscere non valebat, quem quia in sui cognitione non habebat, quasi capite carebat.

Mandragora
item ludæos
significat.

Iudaicus quoque populus per mandragoram significari potest, qui dum ratione per obseruantiam legis vteretur, caput tamen non habebat, quia Christum suscipere recusabat; sed mandragora ista postmodum odorem dedit, quia quæ prius per infidelitatem sterilis fuerat, postea credens multos Deo filios generabat. Mandragora ergò odorem dederunt in portis nostris, quia Iudaicus & gentilis populus te, ô dilecte, in cœlum ascendente, per tuam gratiam & meam prædicationem fidei Sacramenta susceperunt. Quenam autem sunt istae portae, in quibus credentem populum dicit dilecta odorem dedisse?

Mandragore
odorem de-
derunt in
conuersione
Iudæorum
& gentium.

Nimirum si diligenter consideres, agnoscere poteris per quas portas, anima Deum inuenire cupiens, paulatim vsque ad ipsa cubilis secreta progrediatur: primò namque in homine est animi conceptio, qua concipit id, cuius summam adipisci desiderat, quo con-

cepto quid vel quale sit inuestigat, donec ipsius cognitionem habeat; cognito autem eo amplectitur, & sic eo ad vtilitatem sui vtitur, vt omnem eius integritatem ad se quandoque conuertere conetur. Est ergo in vnoquoque credituro quædam porta & quasi primus ad Deum introitus, prima fidei in animo conceptio qua voluntatem credendi accipit, deinde ipsius fidei inuestigatio vt cognoscat quid vel qualiter credere debeat; postquam secundam inuestigationis portam aperitur ei tertia porta fidei scilicet cognitio, post cognitionem sequitur operatio, sine qua fides otiosa esse decernitur, benè autem operantem Deo coniungit mundi cordis contemplatio.

Per has ergo portas ad Deum venire contententes, in ipsarum portarum introitu, bonæ voluntatis odorem spargunt; sed iste odor per secundam portam inuestigatæ fidei transiens, tertiam quoque cognitæ fidei iam portam attingens, ac deinde quartam operationis portam percurrens, per quintam demum contemplatiuæ dulcedinis portam ad ipsa interiora cœlestis Sponsi secreta illabitur.

Quæ sint
portae in
quibus mā-
dragoræ
memoran-
tur odorem
suum dedisse.

Cum ergò mandragora dant odorem in his portis, euidentis est, quod Deum quærentes animæ ad fructum boni operis iam maturefcunt.

Digna ergo gratulatione Sponsa
dilecto

dilecto alludit dicens, mandragoræ dederunt odorem in portis nostris, quia dum Ecclesia filiorum suorum profectum intendit, competentes Deo gratiarum actiones persoluit. Unde magis ad prædicationē accingitur, quia in eorum cordibus proficere se sperat, quos ad Deum toto corde conuersos esse considerat. Ipsum verò profectum suum non suo labori & industriæ, sed diuinæ gratiæ imputat dicens, omnia poma noua &c. vetera, dilecte mi, seruauit tibi.

Per poma noua & vetera Sponsa à Sponsa seruata accipitur fructus veteris & noui testamenti ad ipsius honoris relatus.

Pomorum item nouorum & veterum referuatio est mysteriorum veteris & noui testamenti de Christi natiuitate & passione in figura & veritate ostensio & expositio.

Ad tuum, inquit, honorem seruauit, ô dilecte, omnem fructum Sanctitatis, quem ex veteris vel noui testamenti institutione cognoui, siue quem ex præceptorum informatione didici, siue quem ex Patrū vita & moribus imitando collegi. Tui enim hoc est muneris, non mei laboris, vel quod ipsa benè viuendo & docendo profeci, vel quod alij meo exemplo siue doctrina proficere potuerunt.

Siue ut alio modo dicam, omnia poma noua & vetera seruauit tibi, quia omnia quæ in veteri testamento mysticaliter facta & dicta, in nouo autem realiter exhibita leguntur, de tua natiuitate, passione, resurrectione, & ascensione, scripra docui & exposui, cunctisq; legentibus & audientibus fructum in eis fidei & bonæ operationis ostendi.

CAPVT OCTAVVM.

1. **Q**uis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris: & deosculer te, & iam me nemo despiciat.
2. Apprehendam te & ducam te in domum Matris meæ. Ibi me docebis; & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.
3. Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.
4. Adiuro vos filia Ierusalem, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.
5. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitauit te; ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.
6. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum; quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut inferus emulatio; lapides eius lampades ignis atq; flammæ.
7. Aqua multa non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.
8. Soror nostra paruula est, & vbera non habet.

Quid